

विषयसूची

‡ ग्रंथाच्या संकलकांचा परिचय	६
‡ परात्पर गुरु डॉ. जयंत आठवले यांनी घेतलेले अध्यात्मावरील अभ्यासवर्ग : साधनेविषयीचे चैतन्यमय मार्गदर्शन करणारा दीपस्तंभ !	१२
‡ परात्पर गुरु डॉ. आठवले यांनी व्यक्त केलेली कृतज्ञता !	१७

अनुक्रमणिका

[काही वैशिष्ट्यपूर्ण सूत्रे (मुद्दे) ‘*’ या चिन्हाने दर्शवली आहेत.]

‡ परात्पर गुरु डॉ. जयंत आठवले यांनी वर्ष १९९२ मध्ये घेतलेले अध्यात्मावरील अभ्यासवर्ग	१८
प्रकरण १ : प.पू. डॉ. आठवले घेत असलेल्या अभ्यासवर्गाचा आरंभ, स्वरूप आणि साधकांना शिकायला मिळालेली सूत्रे	२०
* वर्ष १९९१ पासून वर्ष १९९४ पर्यंत प.पू. डॉक्टर अभ्यासवर्ग घेण्यासाठी मुंबईहून गोव्याला येणे	२०
* अध्यात्मप्रसाराचे कार्य वाढवण्यासाठी प्रारंभी प.पू. डॉक्टरांनी अध्यात्माविषयी अभ्यासवर्ग घेणे	२१
* संतांची भेट घेण्यासाठी साधकांना समवेत नेणे आणि ‘संतांशी कसे वागावे ?’, हे शिकवणे	२८
* सर्व साधकांमध्ये कुटुंबभावना निर्माण करणे	३०
प्रकरण २ : सावंतवाडी येथे झालेला अभ्यासवर्ग (८.५.१९९२)	३६
* नामजप करतांना मनःशांती ढळण्याचे कारण	३६
* तीन वेळा स्वप्नदृष्टांत झाला, तर तो खरा समजावा !	३८
* संतांच्या दर्शनाला जाण्याचे महत्त्व !	३९

परात्पर गुरु डॉ. आठवले यांचे वर्ष १९९२ मधील अभ्यासवर्ग ५

प्रकरण ३ : मिनेझिस ब्रागांझा हॉल, पणजी येथे झालेला
अभ्यासवर्ग (१०.५.१९९२) ४३

- * एखादा विधी करण्यासाठी विधी करणाऱ्यात आवश्यक असलेल्या घटकांचे प्रमाण ४३
- * संत आणि ज्योतिषी ४४
- * प.पू. भक्तराज महाराज यांनी शिव्या देण्याचे कारण ४६
- * गुरुसेवेने 'अहं' न्यून होणे ४७
- * श्री साईबाबांनी बोलता बोलता एकदम आगीत हात घालण्याचे कारण ४८

प्रकरण ४ : मिनेझिस ब्रागांझा हॉल, पणजी येथे झालेला
अभ्यासवर्ग (७.०६.१९९२) ४९

- * आध्यात्मिक पातळीनुसार साधनेतील कृती आणि होणारा त्याग ४९
- * अनुभूतीत अडकून न रहाता पुढच्या टप्प्याला जाणे आवश्यक ४९
- * तन, मन आणि धन यांचा त्याग ५३
- * मनुष्याने जन्माला येण्याची कारणे आणि त्यांचे प्रमाण ५४
- * संतांच्या नावाचा नामजप आणि देवाचा नामजप ५४
- * स्वेच्छा, परेच्छा आणि ईश्वरेच्छा यांनुसार त्रिगुणातील प्रधान गुण अन् अहंभावाचे प्रमाण ५६

प्रकरण ५ : सावंतवाडी येथे झालेला अभ्यासवर्ग (२७.९.१९९२) ६०

- * सुख आणि शांती यांतील 'मी' (अहं) ६२
- * भूलोक आणि भुवलोक ६२
- * काशीला जाऊन आल्यावर संतांना प्रसाद देणे किंवा न देणे ६८
- * उच्च देवता आणि क्षुद्रदेवता * मनाच्या दोन अवस्था ६९
- * संत कोणाच्या घरी जातात ? ६९

परात्पर गुरु डॉ. जयंत आठवले
यांनी घेतलेले अध्यात्मावरील अभ्यासवर्ग :
साधनेविषयीचे चैतन्यमय मार्गदर्शन करणारा दीपस्तंभ !

१. अध्यात्माच्या अभ्यासाचे महत्त्व : 'पंचज्ञानेंद्रिये (डोळे, कान, नाक, जीभ आणि त्वचा), मन आणि बुद्धी यांद्वारे जे आवडते, ते सुख, उदा. 'आईस्क्रीम' खायला मिळणे, परीक्षेत प्रथम क्रमांक येणे. असे सुख तात्कालिक आणि निकृष्ट प्रतीचे असते. खरे सुख म्हणजे, आत्मसुख अर्थात् आनंद. आनंद हा चिरंतन अन् सर्वोच्च प्रतीचा असतो. केवळ साधनेमुळेच आपण आनंद अनुभवू शकतो. साधना चांगली होण्यासाठी अध्यात्म समजून घेणे आवश्यक ठरते. याचे कारण म्हणजे, अध्यात्माच्या अभ्यासामुळे साधना करण्याचे महत्त्व मनावर बिंबते, साधनेशी संबंधित विविध कृतींमागील शास्त्र कळल्याने साधनेवरील श्रद्धा वाढते आणि साधनेतील प्रगतीचे पुढचे पुढचे टप्पे गाठण्याचे मार्गही समजतात.

२. प्रवचन आणि सत्संग यांच्या तुलनेत अभ्यासवर्गाचे महत्त्व

२ अ. प्रवचन : प्रवचनात प्रवचन करणारे बोलतात. तेव्हा श्रोत्यांना विषय समजला कि नाही, असा त्यांचा फारसा विचार नसतो.

२ आ. सत्संग : श्रोत्यांना विषय समजला कि नाही, इकडे सत्संग घेणाऱ्यांचे थोडे लक्ष असते. सत्संगात सत्संग घेणारे बोलतात आणि इतर सर्व ऐकत असतात.

२ इ. अभ्यासवर्ग : अभ्यासवर्गात प्रामुख्याने प्रश्न विचारले जातात आणि अभ्यासवर्ग घेणारा प्रश्नांना उत्तरे देतो; म्हणून अभ्यासवर्गाचे महत्त्व अधिक आहे. अभ्यासवर्ग घेणाऱ्याचे 'श्रोत्यांना विषय समजला कि नाही', इकडे लक्ष असते. परात्पर गुरु डॉ. आठवले यांनी ठिकठिकाणी अभ्यासवर्ग घेऊन समाजातील जिज्ञासूंचे शंकानिरसन केले आहे. त्यामुळे अभ्यासवर्गाला

॥

येणाऱ्या अनेक जिज्ञासूंची साधना वाढून आता ते साधनेतील पुढच्या टप्प्यांना पोचले आहेत.

३. परात्पर गुरु डॉ. आठवले यांनी घेतलेल्या अभ्यासवर्गाचा काळ : परात्पर गुरु डॉ. आठवले यांनी त्यांच्या मुंबई येथील चिकित्सालयात शनिवार, १७.५.१९८६ आणि रविवार, १८.५.१९८६ या दिवशी 'अध्यात्म' या विषयावर अभ्यासवर्ग घेण्यास आरंभ केला. वर्ष १९८७ ते वर्ष १९९४ या कालावधीत त्यांनी अन्यत्र जाऊन तेथील देऊळ, सभागृह इत्यादी ठिकाणी अभ्यासवर्ग घेतले.

४. अभ्यासवर्गाचे स्वरूप : परात्पर गुरु डॉ. आठवले अभ्यासवर्गात कुलदेवीचा नामजप, संतांनी सांगितलेला नामजप, नामजपातील प्रगतीचे टप्पे, संतसहवास आणि गुर्वाज्ञापालन यांचे महत्त्व, विविध योगमार्ग (उदा. भक्तीयोग, ज्ञानयोग, गुरुकृपायोग), साधना करण्याचे महत्त्व इत्यादी विषयांवर विवेचन करत. अभ्यासवर्गात साधनेच्या संदर्भात प्रश्नोत्तरे होत, तसेच सूक्ष्मातील प्रयोगही करवून घेतले जात.

५. अभ्यासवर्ग घेण्याच्या संदर्भात परात्पर गुरु डॉक्टरांची लक्षात आलेली वैशिष्ट्ये

५ अ. विनामूल्य अभ्यासवर्ग घेणे : 'ज्ञानदानाचे पवित्र कर्म विनामूल्य करावे', ही हिंदु संस्कृतीची शिकवण आहे. पूर्वीच्या काळी 'गुरुकुल शिक्षणपद्धत' अशीच होती. परात्पर गुरु डॉक्टरही अभ्यासवर्ग विनामूल्य घेत.

५ आ. स्वतःचा वेळ आणि पैसा व्यय (खर्च) करून दूर दूरच्या ठिकाणी जाऊन अभ्यासवर्ग घेणे : परात्पर गुरु डॉक्टर स्वतःच्या चिकित्सालयाचा व्याप सांभाळून प्रथम मुंबईत आणि नंतर मुंबईबाहेर, तसेच अन्य राज्यांतही जाऊन अभ्यासवर्ग घेत. हे करतांना वेळ आणि पैसा यांचा विचार ते करत नसत. परगावी गेल्यावर काही वेळा काही साधकांच्या

॥

॥

॥

॥

घरी जशी स्थिती असेल, तशा स्थितीतही जुळवून घेऊन १ - २ दिवस त्यांना रहावे लागत असे. 'अधिकाधिक जिज्ञासूंना अध्यात्माचे शिक्षण मिळून ते साधनेला लागावेत', या तळमळीपोटी परात्पर गुरु डॉक्टर सर्व दौरे आनंदाने करत असत.

५ इ. ऋषिमुनी आणि संत यांनी लिहिलेल्या ग्रंथांतील ज्ञान सर्वसामान्यांना सहजपणे आचरणात आणता येईल, अशा रितीने सांगणे : काही ठिकाणी अध्यात्मावरील प्रवचने (व्याख्याने) आयोजित केलेली असतात. त्या प्रवचनांमध्ये मुख्यत्वे भारतात होऊन गेलेल्या ऋषींनी आणि संतांनी लिहिलेल्या ग्रंथांमधील (उदा. श्रीमद्भगवद्गीता, दासबोध यांमधील) ज्ञान सांगितले जाते. अशा ग्रंथांमधील ज्ञान सर्वसामान्यांना आचरणात आणण्यास जरा कठीण असते. परात्पर गुरु डॉक्टर त्या ग्रंथांमधील ज्ञानाचा आशय, म्हणजेच अध्यात्मातील शिकवण सर्वसामान्यांना सहजपणे आचरणात आणता येईल, अशा रितीने अभ्यासवर्गात सांगत. त्यामुळे कोणत्याही आध्यात्मिक पातळीच्या साधकाला अध्यात्म समजत असे.

५ ई. अध्यात्मातील सर्व विषयांवर शास्त्रीय पद्धतीने मार्गदर्शन करणे : अभ्यासवर्गात येणाऱ्या जिज्ञासूंचे शंकांनिरसन करतांना परात्पर गुरु डॉक्टर अध्यात्मशास्त्र समजावून सांगत. त्यामुळे जिज्ञासूंना ज्ञानतृप्तीचा आनंद मिळत असे आणि त्यांची अध्यात्मावरील श्रद्धाही वाढत असे.

५ उ. आध्यात्मिक ग्रंथांचे विशेष वाचन केलेले नसतांनाही जिज्ञासूंच्या कोणत्याही विषयावरील प्रश्नांची तात्काळ उत्तरे देणे : परात्पर गुरु डॉक्टरांनी वेद, पुराणे, दर्शने यांसारख्या धर्मग्रंथांचा आणि ज्ञानयोग, कर्मयोग, ध्यानयोग यांसारख्या विविध साधनामार्गांतील ग्रंथांचा फारसा अभ्यास केलेला नसतांनाही ते अभ्यासवर्गात जिज्ञासूंनी विचारलेल्या अध्यात्मातील कोणत्याही विषयावरील प्रश्नांची तात्काळ उत्तरे देत. एखाद्याचा मनोलय आणि बुद्धीलय झालेला असेल, तर त्याला विश्वमन

॥

॥

॥

॥

आणि विश्वबुद्धी यांच्या माध्यमातून ज्ञान ग्रहण होऊ शकते. परात्पर गुरु डॉक्टरांच्या संदर्भात असेच होत होते. यावरून त्या काळीही परात्पर गुरु डॉक्टरांची असलेली उच्च आध्यात्मिक स्थिती लक्षात येते.

५ ऊ. साधकांच्या काही प्रश्नांची उत्तरे सूक्ष्मातून जाणून घेऊन अचूक देणे : अशा साधकांना परात्पर गुरु डॉक्टरांनी सूक्ष्मातून जाणून घेऊन दिलेल्या उत्तरांप्रमाणेच पुढे तसे घडल्याची प्रचीतीही येत असे. यावरून त्या काळीही परात्पर गुरु डॉक्टरांची सूक्ष्मातील जाणण्याची असलेली अफाट क्षमता आणि त्यांचा अध्यात्मातील अधिकार लक्षात येतो.

५ ए. परात्पर गुरु डॉक्टरांशी असलेल्या जवळीकीमुळे साधक साधनेतील वैयक्तिक अडचणींच्या संदर्भातही विनासंकोच प्रश्न विचारू शकत.

५ ऐ. परात्पर गुरु डॉक्टरांच्या चैतन्यमय वाणीमुळे जिज्ञासूंच्या अंतःकरणावर साधनेचा खोलवर संस्कार होणे : बहुतांशी जिज्ञासू पहिल्यांदा अभ्यासवर्गाला येऊन पुढे सदाचेच सनातनचे साधक बनत असत. याचे मुख्य कारण म्हणजे, परात्पर गुरु डॉक्टरांच्या चैतन्यमय वाणीचा प्रभाव ! त्यांच्या चैतन्यमय वाणीमुळे जिज्ञासूंच्या अंतःकरणावर साधनेचा खोलवर संस्कार होत असे. त्यामुळे त्यांचा साधना करण्याचा निश्चय दृढ होई आणि ते तळमळीने साधनेला आरंभ करत.

५ ओ. अभ्यासवर्गामध्ये साधकांना अनुभूती येत असत, उदा. दैवी सुगंध येणे, मन निर्विचार होणे.

५ औ. अभ्यासवर्ग घेण्यासाठी साधकांनाही सिद्ध (तयार) करणे : परात्पर गुरु डॉक्टर ठिकठिकाणी अभ्यासवर्ग घेण्यासाठी जातांना काही साधकांना समवेत शिकण्यासाठी नेत. या साधकांना, तसेच परात्पर गुरु डॉक्टर जेथे जात, तेथील काही स्थानिक साधकांना ते अभ्यासवर्ग घेण्याच्या दृष्टीने शिकवत. यामुळे पुढे सनातनचे अनेक साधक अभ्यासवर्ग

॥

॥

॥

॥

घेण्यासाठी, तसेच दायित्व घेऊन अध्यात्मप्रसारकार्य करण्यासाठी सिद्ध झाले. यामुळे अल्पावधीतच सनातनचे धर्मप्रसारकार्य गतीने वाढले.

६. अभ्यासवर्गाची फलनिष्पत्ती

६ अ. अनेक जिज्ञासू साधक बनले आणि अनेक साधक पूर्णवेळ साधक झाले.

६ आ. अनेक साधकांची अध्यात्मात चांगली प्रगती होणे : अभ्यासवर्गांना येणाऱ्या अनेक साधकांनी गेल्या काही वर्षांत ६० टक्क्यांपेक्षा अधिक आध्यात्मिक पातळी गाठली आहे, तर काही साधक संतही झाले आहेत.

७. परात्पर गुरु डॉक्टरांनी अभ्यासवर्गात केलेले मार्गदर्शन प्रस्तुत ग्रंथमालिकेत विषयवार प्रसिद्ध न करता जसेच्या तसे प्रसिद्ध करण्यामागील कारण : अनेक साधकांना कुतूहल असते, 'परात्पर गुरु डॉक्टर पूर्वी अभ्यासवर्गात काय आणि कसे शिकवायचे ?' त्यांचे हे कुतूहल शमण्यासाठी, म्हणजेच 'परात्पर गुरु डॉक्टरांचे अभ्यासवर्ग नेमके कसे व्हायचे', हे कळण्यासाठी अभ्यासवर्गातील मार्गदर्शन प्रस्तुत ग्रंथमालिकेत विषयवार प्रसिद्ध न करता जसेच्या तसे प्रसिद्ध केले आहे. अभ्यासवर्गातील विषयवार विवेचन सनातनने प्रकाशित केलेल्या त्या त्या विषयावरील ग्रंथांत दिले आहे किंवा त्या त्या विषयावरील आगामी ग्रंथांत दिले जाणार आहे.

८. प्रार्थना : 'प्रस्तुत ग्रंथाच्या अभ्यासाने जिज्ञासू आणि साधक यांना साधनेतील पुढचे पुढचे टप्पे गाठण्यासाठी मार्गदर्शन लाभावे आणि त्यानुसार साधना करून त्यांची शीघ्रातीशीघ्र आध्यात्मिक उन्नती व्हावी', ही श्री गुरुचरणी प्रार्थना !'

- (पू.) श्री. संदीप आळशी (७.१०.२०२०) F (DrK-Abv + SSI-SA-L + PR 4PrP) (१ ते ८)

॥

॥